

טעמא דאורייתא

גליון שבועי מבית אליה תמימה

פרשת אחרי מות קדושים - גליון 38

בטעם איסור כלאים

נצטוינו בפרשה (י"ט ט"ט) שלא להרביע הבהמה כלאים ושלא לזרוע השדה כלאים, ולמדו בגמרא (קידושין ל"ט א') מהפסוקים כי בכלל העניין איסור הרכבת האילן בין בארץ בין בחו"ל, ואיסור כלאי זרעים בארץ ישראל לבדה.

והטעם בכל זה כתבו הרמב"ן ורבינו בחיי כי מי שהוא מרביע או מרכיב שני מינים הרי הוא משנה ומכחיש מעשה בראשית, שהוא עושה היפך השם שרצה להבדיל בין המינים, כאילו מראה עצמו שהוא חושב כי לא יספיקו הנבראים שברא הקב"ה בעולמו והוא רוצה להתחכם ולהוסיף עוד מינים חדשים על כל מה שברא חי העולמים, ויהיה זה טעם נכון לאיסור הרכבת האילן ולאיסור הרבעת הבהמה. והטעם באיסור כלאי זרעים בארץ ישראל נאמר כי הזרעים אינם רק יונקים זה מזה ובארץ ישראל שעיני השם אלקינו בה מראשית השנה ועד אחרית השנה רצה הקב"ה שלא יוסיפו בה בריה כי בה יש יותר השגחה פרטית וראוי להזהר בה יותר שלא נהיה כמכחישים מעשי שמים, ושלא נאמר כי אין די ספק במעשי השם.

טעם נוסף כתבו הראשונים (הרמב"ן כאן והרדב"ז במצודת דוד מצוה רל"ה וכע"ז הוא בזוהר שמות ט"ו ב') כי כל הדברים הנבראים בארץ בין חי ובין צומח יש לו כוח ומזל למעלה וכמו שאמרו רז"ל (ב"ר פ"י ו') 'אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה האומר לו גדל', ובהיות האדם משנה את המין מטריח הוא כלפי מעלה לברוא מזל חדש ולכך אסרה זאת תורה, וטעם זה יהא נכון גם בהרבעת בהמה. וכטעם זה נוכל לומר אף בכלאי זרעים שכאשר יונקים הזרעים זה מזה נוצר מזל חדש, (ואף כי אפשר לומר שאין נברא מזל חדש רק בהרכבה שמרכיבים ב' מינים יחד, אבל בכלאי זרעים שאין הוא משנה את המין ורק שהזרעים יונקים זה מזה לא נברא מזל חדש, ולפי זה טעם איסור כלאי זרעים בארץ ישראל לא נדעוהו, אמנם נראה יותר לומר שאף כלאי זרעים הוא מאותו הטעם כי מבלבל הוא בצינורות), אלא שיש לומר שאין מזלם של הזרעים שבחוף לארץ חשוב כל כך שאין לשנותו ורק הזרעים שבארץ ישראל חשובים הם ואין לשנות מזלם.

טעם נוסף יש ליתן, כי בוודאי השי"ת הכין לו לאדם הפירות הראויים לו בטבע הבריאה ואין צריך לשנותה ולהוסיף עליה, וריבוי העיסוק בהכנת פירות מעולים יותר תורה על חוסר אמונה שלא יתן לו הנאה יותר ממה שנגזר עליו, ויהיה זה טעם לאיסור הרכבת האילן והרבעת הבהמה, והטעם באיסור כלאי זרעים כי בארץ ישראל שיש בה השגחה פרטית מיוחדת ראוי הוא לנהוג ביתר זהירות ושלא להוסיף על מה שנברא בששת ימי בראשית.

והרמב"ם (מו"נ ח"ג פל"ז) כתב טעם כי הייתה מהרכבת האילן תועלת לעניין הכישוף ולכך ציוותה תורה להרחיק העניין. ולכך איסור הרכבת האילן נוהג בין בארץ בין בחו"ל, אבל כלאי זרעים אינו נוהג רק בא"י כי בארץ ישראל ראוי להקפיד בזה להיות והארץ קדושה היא ומקייאה כל ענין סרך עבודה זרה, עוד שבארץ ישראל ישבו הכנענים שהיו אדוקים בעבודה זרה וגזרה תורה הרבה כדי להרחיק מעניינם. ובטעם איסור הרבעת הבהמה כתב הרמב"ם (מו"נ ח"ג פמ"ט) כי אין טבע הבהמות להזדווג מעצמם מין בשאינו מינו, ואין זה אלא על ידי מעשה שיעשהו האדם, וגנאי הוא לישראל בני מלכים להתעסק בעניינים אלו שהם מביאים לידי תאוה וזנות.

והנה בגמרא (סנהדרין מ' ב') אמרו כי דעת רבי אלעזר שמצוים בני נח אף על הכלאים ואמר מצויים בני נח על הרבעת בהמה והרכבת כלאים אבל ללבוש כלאים ולזרוע כלאים הרי הם מותרים, ולד' טעמים הנ"ל יהיה גדר האיסור לזרוע כלאים כגדר איסור הרכבת האילן, ויש לבאר מה טעם חלוקים הם זה מזה. ואפשר לבאר בזה לטעם הרמב"ם דכיון שטעם איסור כלאי זרעים הוא מפני מעלת ארץ ישראל הקילה תורה בזה ופטרה את בני נח כי הם אינם מצוים על קדושת הארץ.

טעם נכון נוסף אפשר ליתן לאיסור הרכבת האילן, כי טעם המרכיבים את האילן היה בכדי שיצא להם פרי מושלם במעלות שני המינים, וראוי לו לאדם שלא יתאמץ בהנאות העולם הזה, כי בעולם הזה מעורב זוהמת הנחש וראוי לו לאדם להרחיק ממנה.

בפתח הגליון

בטעם איסורי עריות

מבואר בפרשה האיסור להנשא לכל הקרובים שפירשה תורה, והם, אמו, אשת אביו, בת אביו או בת האם, בת בנו ובת בתו, בת אשת אביו, אחות אביו ואחות אמו, אשת אחי אביו, כלתו, אשת אחיו, אשה ובתה, ואחות אשתו. טעם האיסור כתב הרמב"ם (מו"נ ח"ג פמ"ט) שהוא משום שעזות וחוצפה גדולה תחשב לחבר שורש וענף כאחד, ועזות היא לגוף שלישי להתחבר עם שורש וענף כאחד כי נראה שמשוה הוא השורש והענף כאחד.

וביאור דבריו כי הקרובים כאמו ואשת אביו נאסרו בהיות ואין ראוי לחבר שורש וענף כאחד, ואשת אביו אף היא נחשבת כשורש ואפילו לאחר מיתת האב כי דרך היא שאשת האב תחנך את בני האב והרי היא כשורש להם. ונצטרך לומר לדבריו כי מזה הטעם אחות אביו ואחות אמו ואשת אחי אביו נאסרו אף שהם אינם שורש כי זה הבן לא יצא מהם, - מכל מקום הבא עליהם נראה כמזלזל בהוריו כי בא על אחד מבני הדור הקודם ונוהג בו מנהג אישות ואין ראוי אלא לכבדו. ונצטרך לומר עוד כי אף האחות אסורה משום שהאחות הגדולה ראוי לכבדה וכמו שאמרו רבותינו (כתובות ק"ג א') 'את לרבות אחיך הגדול' ולא לנהוג בה מנהג אישות, וטעם שאסור לאח הגדול להנשא לאחותו הקטנה יש לומר שהוא משום 'לא פלוג' בדאורייתא, ונראה כי אף מזה הטעם נאסרה הביאה עם אשת אחיו כי ראוי לנהוג בה כבוד בהיותה אשת אחיו הגדול, ולא חילקה תורה ואסרה להנשא גם לאשת אחיו הקטן משום 'לא פלוג' בדאורייתא.

עוד כתב הרמב"ם (שם) כי עזות היא לגוף שלישי להתחבר עם שורש וענף כאחד כי נראה שמשוה הוא השורש והענף כאחד, וזה יהיה טעם לאישה ובתה ולבת בנה או בת בתך, ומזה הטעם גם תאסר כלתו כי היא נתחברה עם הבן ואם תתחבר עם האב נראה כמשוה הבן והאב יחד.

והנה זה הטעם לא יספיק לבת אשת אביך ולאשה ואחותה, והנה באשה ואחותה כתב הרמב"ן (עה"ת) כי הטעם בה שונה מהטעם שאסורים כל העריות וכמו שזכרה תורה במילה 'לצרור', אמנם בבת אשת אביך ישאר קשה, ואפשר כי בת אשת אביך היא בגזירה אטו אחותך כי הדרך שאשת האב מגדלת את כל ילדי האב אף אותם שנשארו אצלו מהאישה הראשונה, ולכך גזרה בהם תורה לאסור את ביתה בגזירה אטו אחותך, ודאינתן להכא אפשר עוד כי אף אשת אחיו היא נאסרה בגזירה אטו אחותו.

והנה לפי טעמו יש לתמוה מה טעם לא אסרה תורה את הביאה עם אחות אביו אביו שהיא גם כן לו כשורש בהיותה בת הדור הקודם אליו, עוד יש לתמוה מה טעם אין אסור באם אמו מן התורה. ובפשוטו אפשר שמפני שאינו מצוי שיבקש האדם לישוא אותם, לכך לא אסרה אותם תורה, כי אם יבקש לישוא אותם מסתמא טעם נכבד יש לו בזה ולכך לא אסרה אותם התורה, אכן נראה באמת כי נצטרך לטעם השני שכתב הרמב"ם, ומשום ב' הטעמים ביחד אסרה תורה את כל הקרובות ואיפיה שלא ימצאו שני הטעמים יחד התיירה אותם תורה.

והנה בטעם זה מבואר מאד מה שנאסר הנישואין עם אחות האב והאם (-דודה) והותר הנישואין עם בת האב או האחות (-אחינית) אף ששניהם דרגת קורבה אחת, והטעם כתב הרקנאטי כי הדרך הוא שהגבר שולט בענייניו על האישה, ולכך הותר הנישואין עם אחינית כי אין בזה חוצפה לישוא אותה בהיות והגבר חשוב ממנה ושולט עליה שהיא דור שני לו, אבל אם היה נושא הגבר את הדודה אזי היה בזה חוצפה שהגבר שהוא דור שני לאישה שולט על האישה שהיא שייכת לדור קודם אליו.

המשך בעמוד ד'

טעם איסוד שעטנז

ויש לבאר בזה הכתוב (תהלים קל"ג א') 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד', כי 'מה טוב' זהו בגד פשתים שהוא טוב וחזק, 'ומה נעים' זהו בגד צמר שהוא נעים למגע, 'שבת אחים גם יחד' כי כשמצרפים את מה טוב עם מה נעים אזי מערבים מנחת ב' האחים קין והבל יחד).

והרמב"ם כתב (סהמ"צ לאוין מ"ב) הטעם כי כן היה דרך עובדי עבודת כוכבים באותו הזמן ללבוש בגד מצמר ופשתים ורצתה תורה להרחיקנו מעבודה זרה ומעניינה, ויסוד הדבר שדרך עובדי עבודה זרה הייתה ללבוש בגד כזה מבואר במדרש (ויקרא רבה פכ"ג ב') שאמרו כי הייתה קשה לפני הקב"ה גאולתם של ישראל שהיו שווים למצרים בכמה דברים שהיו ערלים ומגדלי בלוריות ולובשי כלאים כמותם. והנה התורה קדמה לעולם אלא שגלוי לפניו שכך יהא דרך עובדי ע"ז בזמן נתנית התורה לישראל ולכך נקבע כאיסור.

והרוקח (עה"ת) כתב טעם נוסף, כי דניאל ראה את הקב"ה כשלבשו כתלג חיזור ושער רישיה כעמר נקי, והמלאכים נקראים לבוש הבדים (ביחזקאל ט' ב'), ולכך אסרה תורה את לבישת הבגד העשוי מצמר ופשתים כי אין ראוי לערב מלבוש האדון והעבד יחד.

ובדעת זקנים מבעלי התוס' (דברים כ"א י"ט) כתבו טעם נוסף כי לפי שהפרוכת עשויה מצמר ופשתים לא רצה הקב"ה שיעשו דוגמת הפרוכת כמו שאסר לעשות דוגמת הקטורת והטעם כדי שלא להשתמש בשרביטו של מלך.

מבואר בפרשה (י"ט י"ט) כי נאסר לנו ללבוש בגד המעורב בו צמר ופשתים, טעם המצווה נראה שרצתה התורה שלא לעשות בגד שהוא כל כך מושלם במעלות העולם הזה, שעשוי גם מפשתן שהוא הדבר החזק ביותר, וגם מצמר שהוא הדבר הנאה והרך ביותר, והטעם כדי לא לחפש את ה'שלימות' בענייני העולם ושלא לעשות מהם עיקר. וטעם הדבר כי בעולם הזה מעורבת זוהמת הנחש ולכך נצטוונו להרחיק מענייני העולם הזה יותר מדאי, ועוד כי השי"ת כולו רוחני ובכדי להשיגו ראוי לעשות את העניין הרוחני עיקר ואת העניין הגשמי טפל, ולכך גבלה תורה בזה לאות ולזכר כי אין אנו מבקשים השלמות בענייני העולם הזה ובהנאותיו. ועיין עוד מה שביארנו ע"ז בספר אליה תמימה יתרו כ' ח'.

ובמדרש (פרקי דר"א פכ"א ובתנחומא בראשית ט') אמרו טעם כי הנה קין והבל הקריבו קרבן לקב"ה, וקין הביא מזרע הפשתן (כמ"ש רש"י בראשית ד' ג') והבל הביא מבכורות צאנו, ורצתה התורה שלא לערב מנחת חוטא במנחת זכאי ולכך ציוותה שלא ללבוש בגד העשוי מכלאי מנחתם, והביאור בזה כי על ידי מנחת הבל נתעלו הצאן בהיות והוקרב ממנו קרבן לגבוה, ועל ידי מנחת קין נתגרע הפשתן כי נעשה בו זלזול בכבוד השי"ת כאילו רק זה ראוי להביא אליו, ולכך רצתה תורה שלא לערב מנחתם כדי שלא להשוות הצמר לפשתים, כי המשווה את הצמר והפשתים נראה הוא כמזלזל בכבוד הקרבן וכאילו מראה כי הקרבן לא השפיע על המין כל כך עד שאין ראוי לערבם זה בזה.

טעם איסוד ערלה

בצד הקדושה. והטעם שכן ג' קליפות טמאות הם, רוח סערה אש מתלקחת וענן גדול, וכנגד זה ג' שנים ערלים לא יאכל, ובשנה הרביעית מביאים הפירות לה' כדי לתקן את קליפת נוגה ולהחזירה לקדושה, ובשנה החמישית שהוא כבר נכנס לרשות ה"א אחרונה של שם הוי"ה מותרת באכילה (-שערי אורה שער החמישי).

עוד כתב רבינו בחיי כי הפירות בג' שנים הראשונות מזיקים לגוף מפני שיש בו לחות משפע כוח יניקת הארץ ועדיין לא עבר עליו זמן כל כך שיתחמם בכח השמש ויתחמם בכוח האויר, ועל כל הפרי כולו עפרי ומימי תגבר עליו הלחה מאד ותזיק האוכלו.

ומצוה זו נוהגת גם בחוצה לארץ (כמ"ש קידושין ל"ז א'), והטעם שכן טעמים אלו שייכים גם בחוצה לארץ. ומזה יהיה סתירה לטעם הרמב"ן שכן הוא אינו שייך רק בארץ ישראל. ואמנם מצינו בגמרא (קידושין ל"ח ב') שהערלה בחוצה לארץ קלה יותר מבארץ ישראל לענין סספקה מותר, ואפשר דהיינו טעמא שכן בחוצה לארץ אין שייך בה כל טעמי המצווה ולכך הקילו בספיקה.

ומבואר בפרשה (י"ט כ"ד) כי בשנה הרביעית צריכים להעלות הפרות לאוכלם בירושלים, והטעם בזה כי ראוי להביא את הפירות הראשונים לשמוח בהם לפני ה'. עוד כתב הרמב"ם (מו"נ ח"ג פל"ז) כי היו כומרי הע"ז מצווים ליתן ראשית הפרי לעבודה זרה, ולכך ציוותה תורה שלא לאכול בג' שנים הראשונות כדי להרחיק מדעות אלו, עוד ציוותה תורה להביא ראשית הפירות לירושלים וגם זה להרחיק מדעה זו.

ומצוה זו נוהגת רק בארץ ישראל (כמ"ש קידושין ל"ו ב'), והטעם כי לא חייבה תורה את הבעל הבית לילך לירושלים הרחוקה משאר הארצות.

מבואר בפרשה (י"ט כ"ג) האיסור לאכול את הפירות שגדלו באילן בשלוש שנותיו הראשונות, טעם המצווה כדי להרחיק התאוה שלא יאכל מיד מפירותיו בשעה שאינם ראויים כ"כ לאכילה וכדי שיתרחק מהלהיטות אחר מעשיו, עוד בזה שממדת האמונה שכל זמן שאין הפירות ראויים כ"כ לאכלם שלא יאכל אותם שהחלק המגיע לו ינתן לו ברווח ולא בצמצום כמ"ש (משלי י' כ"ב) 'ברכת השם היא תעשיר ולא תוסיף עצב עמה'.

והרמב"ן (עה"ת) כתב כי טעם המצווה הוא משום המצווה שלאחר מכן (-נטע רבעי), כי מן הראוי להביא מהפירות הראשונים לפני השי"ת ולכך נצטוונו שלא לאכול מן הפירות קודם לכן, ואין מביאים הפירות בג' השנים הראשונות כי הפירות בהם אינם טובים ואינם נותנים טעם או ריח טוב.

והרמב"ם (מו"נ ח"ג פל"ז) כתב טעם כי היו המכשפים ממציאם כל מיני כישוף, והיו אומרים כי מי שיעשה זה יצמחו לו פירות באילן קודם זמנם, ורצתה התורה להרחיק מזה, ולכך גזרה התורה באיסור אכילת הפירות קודם הזמן כדי שלא יבואו לעשות כמיני הכישוף ההם.

עוד כתב (שם) כי היו כומרי הע"ז מצווים ליתן ראשית הפרי לעבודה זרה, ולכך ציוותה תורה שלא לאכול בג' שנים הראשונות כדי להרחיק מדעות אלו, והענין כי יש אילנות שלא יוציאו פירות עד ג' שנים, עוד ציוותה תורה להביא ראשית הפירות לירושלים וגם זה להרחיק מדעה זו.

ובזוה"ק (פקודי רמ"ד ב') אמרו כי האילנות עד שלא נשתרשו (שהוא עד ג' שנים כדעת רבי אלעזר בן עזריה בן עזריה (פ"ק דמס' שביעית) שעד שלש שנים נקראים האילנות נטיעות), שורה עליהם רוח טומאה מצד קליפת ערלה, והתורה ציוותה להרחיק מרוח הטומאה בכל צדדיה כדי להתדבק

טעם איסור נידה

והרדב"ז (מצודת דוד מצוה קנ"ט) כתב כי הדמים הטמאים מגיעים מצד זוהמת הנחש שהטיל בחוה (כמ"ש בעירובין ק' ב'), וכל זמן שהוורידים שופעים דם כוחות הטומאה בגבורתם וכל נשמה שתבוא באותו הזמן הרי היא מן הכחות ההם והם עזי פנים שבדור.

והראב"ד (בהקדמת בעלי הנפש) כתב כי טעם איסור הנידה הוא כי רצה השי"ת להזכיר לאדם כי הכל מידו, ולכך ציווה שלא לבוא על האישה בנידותה כדי להזכיר לבעל כי גם האישה נשלחה לו ממנו יתברך, וכאשר ציווה השי"ת שלא לבוא עליה ראוי לקיים דברו.

ורבותינו אמרו (נדה ל"א ב') טעם נוסף באיסור נידה, כי מפני שהבעל רגיל באישה וקץ בה לכך אמרה תורה שתהא טמאה שבעה ימים כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה, והעניין בזה כי כל דבר שהאדם רגיל בו הרי הוא קץ בו ולכן ציווה תורה להרחיק מהנידה כדי שלא יהא הבעל רגיל באשתו יותר מדאי ולא יקוץ בה.

טעם נוסף נראה כי רצתה התורה שהאבה לא תקלקל את השורה ושלא יהיה אדם מצוי אצל אשתו יותר מדאי ולכך חייבה התורה את ההתרחקות בזמן מה וגבלה תורה את הריחוק בזמני הנידות מהטעמים שהובאו למעלה.

ביאורים על הפרשה

קרבן הנשלח לס"מ, ולכן אמרו שזה אינו מותר אלא מפני הצורך בפעם אחת בשנה ועל פי ציווי השי"ת, אבל אין ראוי לעשות זאת שלא על פי ציוויו.

ואת זכר לא תשכב משכבי אישה תועבה היא. (י"ח כ"ג).

טעם כלל העניין כי לא נתנו מצוות לישראל אלא כדי לצרפם ולזככם מהפרישות מההמשכות אחר החומר ולכך גדרה התורה בכמה גדרים את ההמשכות אחר התאוות יותר מדי, וכן טעם זה המצוה כי הואיל ואין זה הדרך הרגילה אצל בני אדם, אין ראוי לאיש הישראלי להמשך אלא אחר החכמה והמדע ולא אחר התאוות. וטעם שנצטוו בזה גם אומות העולם (כמבואר בסנהדרין נ"ח א') הוא כי אף אומות העולם הוזהרו שלא להמשך יותר מדי אחר החומר אלא שגבול של אומות העולם רחוק הוא מגבול של ישראל כי את ישראל הגבילה התורה הרבה ואת אומות העולם לא הגבילה אלא קצת.

והטעם כי בכדי שיקבל האדם את השכר ראוי שיסבול ויהא בעל הטובה ולכך נתנה התורה את המצוות כדי לזכך את ישראל, ועוד כי בחומר מעורב ענין הרע וציווה את התורה שלא להימשך אחריה אלא נתעלה להמשך אחר תענוגות העולם הבא שכולם מצד הטוב וענין הרע אינו מעורב בהם. וטעם הדבר כי הרע מגיע מהעלם פניו יתברך וזה אינו ראוי לאדם שיהיה דבק במקום ההסתר והחושך, כי הדבק בחושך בודאי משום חוסר אמונה דבק בה.

ולקט קצירך לא תלקט. (י"ט ט').

טעם המצוה כי הוא מדרך האמונה שבודאי מן השמים סובבו שיפול והשאיירוהו לעניים. ונוהגת מצוה זו בארץ ישראל לבדה (כמ"ש קידושין ל"ו ב'), והטעם שכן בארץ ישראל יש השגחה פרטית יותר משאר ארצות כמ"ש (דברים י"א י"ב) 'ארץ אשר השם

מבואר בפרשה (י"ח י"ט) האיסור לבוא על הנידה, טעם האיסור כי הנידה מאוסה היא שלכן נקרא שמה 'נידה' לשון מנודה כי הנידה מגועלת בדם, ומן הראוי לישראל בני מלכים לכבד עצמם ולא לגעל עצמם בטינוף הנידה, עוד כי האדם נברא בצלם אלקים וראוי לכבד עצמו ולא לגעל עצמו בטינוף הנידה.

והרמב"ן כתב טעם כי לא התירה תורה המשכב דרך תאוה רק לקיום הזרע, והנדה אינה יכולה להתעבר כי דרך הוא שדם נידותה ממית את הולד. והוסיף כי רבותינו אמרו (בתנחומא מצורע א') כי הולד שנוצר בזמן נידותה יצא מצורע ובודאי שזהו טעם מספיק שלא יבוא עליה.

ובזוה"ק (חיי שרה קכ"ו א') אמרו כי באותם ימים שהאישה בנידותה רוח טומאה שורה עליה ולכך ציווה התורה להתרחק ממנה, וטעם שרוח הטומאה שורה עליה כי רוח הטומאה שורה בכל מקום של כללך וטינופת ולכן רוח הטומאה שורה על הנידה כי היא מגועלת בדם, עוד שמבואר בגמרא (עירובין ק' ב') שדם הנידות נתחדש אחר חטא אדם הראשון וחווה, וכיון שדם זה מגיע מכוח הקללה לכן רוח הטומאה שורה עליה כי בזה היא חפצה שהתקיים רצונה.

ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת וגו' ולקח את שני השעירים והעמיד אתם לפני ה' פתח אהל מועד, ונתן אהרן על שני השעירים גרלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל וגו'. (ט"ז ה' - י')

טעם העניין מבואר ברמב"ן (עה"ת) כי סמא"ל שרו של רומי עומד בכל השנה לקטרג על ישראל, ואמנם ביום הכיפורים רצה הקדוש ברוך הוא שלא יקטרג, וציווה אותנו להביא לס"מ קרבן לעזאזל שיהא הוא נהנה ממנו ושיכיר טובה לישראל שהביאו לו זה הדורון ולא יקטרג, ולהיות שתורתנו אסרה להקריב קרבן לשום שר או מלאך זולתי להשם לבדו, רצה תורה שיעמדו שני השעירים לפני השם כלומר כי להשם נתנו והוא שציווה אותנו להביאו לס"מ, וכן טעם עשית הגורל כלומר כי אנו מעצמינו לא מקריבים לשום שר אלא מה' יוטל הגורל, וכמו שהכתוב אומר (משלי ט"ז ל"ג) 'בחק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו', וטעם הבאת הקרבן שעיר כי עשו איש שעיר היה (כמבואר בראשית כ"ה כ"ה), וטעם שליחת השעיר לצוק העזאזל כי מאצילות כוח זה השר תבא חורב ושממון כי כתיב (בראשית כ"ז מ') 'ועל חרבך תחיה', והוא נהנה בזה (וכ"ה בזוהר וירא קי"ד א' ובתרומה קפ"ד ב'). ובזוה"ק (תרומה שם) אמרו טעם לעשיית הגורל כדי לשמח את הסט"א שיסבור כי עשו חלקו וחלק גבוה שווים.

ואל פתח אוהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך וגו'. (י"ז ד').

מבואר בפרשה עניין שחוטי חוץ שאסור להקריב קרבנות מחוץ למקדש, טעם האיסור כי נראה הוא כמקריב לעבודה זרה שאם לשמים הוא מקריב מה טעם אינו הולך לבית המקדש להקריב כשאר העם.

וטעם סמיכות פרשה זו לפרשה הקודמת כתב בילקוט מעם לועז כי בפרשה הקודמת נצטוונו על שליחת השעיר לעזאזל וזה כעין

אלקין דרש אותה תמיד עיני השם אלקין בה מראשית השנה ועד אחרית השנה.

לא תקלל חרש. (י"ט י"ד).

טעם המצוה כתב הריקאנטי כי האותיות שיוצאות מהפה עושות רושם באויר ופועלות את פעולתם בארץ ובבני אדם, ולכן אסרה תורה לקלל אחד מבני אדם ואפילו הוא חרש שאיננו שומע ונפגע, כי דיבור הקללה יכול להזיק לו.

לא תלך רכיל בעמך. (י"ט ט"ז).

כתב הרמב"ם (פ"ז מהלכות דעות ה"א) כי מכאן אזהרה לרכילות, והרכיל הוא שטוען דברים ואומר 'כך אמר פלוני רע עליך' אף על פי שאין הדבר רע מצד עצמו. והטעם כי הרכילות מביאה לשנאת חנם וקטטה בינו לבינו, והשנאה מאוסה היא למאד, והטעם, כי תכלית כל הבריאה הוא לכבוד השי"ת וכששונא את חברו מגלה כביכול כי מעשיו של הקב"ה פגומים וזה אינו ראוי.

לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. (י"ט י"ז).

נתחייבנו בזה שלא לשנוא את העושה מעשה המאוס מפני מאיסותו אלא להוכיח אותו, והטעם כדי להעמידו בדרך בני אדם וכדי שעל ידי כך לא יקוצו בו ולא ישנאו אותו.

ורבותינו קבלו משמעות נוספת בפסוק שהוזהרנו בזה להוכיח את החוטא, וטעם הדבר כי כל ישראל קיבלו ערבות זה לזה (כמבואר בסוטה ל"ז ב'), ולכן כל אדם צריך לדאוג למעשה חברו ולהפרישו מלעבור על דברי התורה, וטעם הדבר כי בשורש נשמת ישראל כולם מאוחדים, וכולם מעמידים יחד את קומת האדם שעל גבי הכסא,

המשך בפתח הגליון

והטעם הנוסף באיסורי העריות כתבו הרמב"ם (שם) ועוד ראשונים כי הוא בשביל לעקור תאות המשגל, שאם היו מותרים העריות היו ישראל שטופים בזימה, כי היה האדם בא על בני משפחתו ביאות הרבה והיה כל ימיו עסוק בתאוה זו, אבל עכשיו שאסרה לנו תורה הביאה עם הקרובות הרי נתבטל עיקר ההרהור בזה התאוה שהרי אינו יכול ליקח לו לאישה את מי שרואה אותה תמיד, ויכול ליקח רק את מי שאינו פוגש אותה כל כך, ושוב אין האדם שטוף בתאוה זו.

ונראה כי משום ב' הטעמים כאחד אסרה תורה את כל הקרובות, כי אם מפני הטעם הראשון מה טעם אינו אסור באם אם אמו, ואם מפני הטעם השני מה טעם אסרה תורה את אחות אביו ואמו והתירה את בת אחיו והלא הם באותו מדרגת קורבה, ובהכרח שהטעם כמו שנתבאר לעיל שדוקא בגלל שהיא מהדור הקדום לכך אסרה אותה כי עזות הוא ולהוצפה יחשב.

ובזה יתבאר הקדמת התורה לאיסורי עריות 'איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני ה' וגו' ואחר כך פורטו העריות כל ערווה בפני עצמה, ויש לבאר בזה כי מתחילה נכתב כי בכל שאר בשר אסור הקירבה ומהטעם השני, ואחר כך מבואר כל ערווה בפני עצמה וכל אחת אסורה מפני הטעם שלה המבואר לעיל, ואמנם לא אסרה תורה רק במה שיש בו את שני הטעמים וכתבאר.

תגובות והוספות יתקבלו בברכה, ויבאו בעז"ה במדור הערות (על דעת העורך)

ניתן לשלוח תגובות וכן לקבל את הגליון (וספר אליה תמימה) במייל, בכתובת e1315615645@gmail.com או בטל' 0527195975

י"ל ע"י עימוד 0504193649